

UNITÁRIUS ÉLET

XX. ÉVF. 4. SZÁM.

1966. Okt.—Dec. szám.

Merry Christmas! * Fröhliche Weihnachten! * Noël! * Froolijk Kerstfeest! * Veselé vánoce

„...és e földön békesség”!

Nincsen békesség e földön. Vannak ugyan jólétben élő népek, vannak emberek, akik nagyon szép házakban laknak, jólöltözöttek, egészségesek, vannak akik kellemesen szórakoznak, vagy eredményesen dolgoznak. Sokan megkapják megérdemelt bérüket, megtalálják nemes szórakozásukat, gyönyörködhetnek munkájuk eredményeiben, biztonságban élnek, mert jól szervezett és szociális társadalom segíti, óvja, védi őket és mégis igaz, hogy nincsen békesség e földön!

Nagyon sok helye van sajnos e világnak, ahol nem kellemes élni. Városok és falvak, ahol ma is félelemben, gyötrő gondok közepette és kínban félig megőrült anyák égbekiáltó fájdalommal szorítják szívükhöz meggyötört, talán megcsónkított, megcsúfolt ártatlan kis gyermeküket, miközben fejük fölött még ott keringenek a halál modern kegyetlen gépmadarai! Jobb sorsra érdemes népek, akiket természeti ártatlanságukból a civilizációnak és a keresztény kultúrának nevében „térítettek” öntudatra, ma öntudatra ébredésük élesszeműségével csak kifosztottságuk és megalázottságuk keservét siratják. Nincsen békesség e földön.

Nincsen békesség a nemzetek között. Nincsen békesség a világrészek között. Nincsen béke az egyházak, a vallások között; nincsen békesség a fajok és népek között. Mindenütt a világon mély konfliktusok szakadéka tátong. Súlyos gazdasági ellentétek teszik egyre nehezebbé az embermilliók életét. Nincsen békessége már a tudománynak sem. Minden képzeletet felülmúló, milliárdokat kitevő összegeket költenek fegyverkezésre és pokoli képzelőerővel mozgatják a parányok világát, a baktériumokat is, hogy rombolják, irtsák, pusztítsák, fertőzzék a jobb sorsra érdemes életet! Hányszor, de hányszor kiszámították már, hogy az értelmetlenül fegyverkezésre és pusztításra herdált milliárdoknak akár csak egy töredékével is mennyi hasznosat, életet, szépet és emberhez méltót lehetne teremteni, — és bár ezek a felmérések igazak, — a meggyőző érvek ellenére sincsen békesség e földön! A gonoszság ismeretlen indulatai és érdekei, melyek észellenesek és embertelenek, megcsúfolnak minden emberségességet és józan értelmet!

Kiderült korunkban, hogy sem a tudomány magas szintje, sem az anyagi jólét nyújtotta lehetőségek, sem a zavartalanság biztonsága nem elegendők egymagukban a békés és emberséges élet fenntartásához. Emberekre van szüksége e földnek, akikben van közösségi öntudat, akikben van „a másik ember” iránt szeretet és testvéri érzés, akikben van önfegyelem, amellyel legyőzi önzését, amellyel alárendeli egyéni érdekeit a közös jónak és igazságnak, akikben van

készség arra, hogy megossza testi és lelki kenyerét minden éhezővel!

Mi, unitáriusok az isteni csodát nem az emberen és világán kívüli szférákból várjuk, hanem „belülről”! Együtt valljuk a nagy gondolkodóval, hogy *ha Jézus százszor is megszületik Bethlehemben, de nem bennünk magunkban, akkor elvesztünk!* Számunkra 1966. karácsonya ezt jelenti: a karácsonyfák ragyogó fénye, a gyermekek tiszta ártatlanságának örömeiben tükröződő szépsége, az áldozatok árán másoknak örömet okozni akaró, ajándékozó ember valósága *figyelmeztetés*, újjá kell születnünk a benső tűznek és az isteni szentléleknek ereje által! Bennünk kell megszülessék a jézusi ember, aki tud és akar békességet teremteni. a földön!

Nem kell belenyugodnunk az ún. „végzet hatalmába”! Nem kell áldozatul esnünk ama tévhitnek sem, hogy a fondorlatos, kegyetlen, számító és brutális mindig legyőzi a jóságot, emberséget, békességet és szeretetet! Nem! Meg kell erősítenünk karácsonyi hitünket, hogy eljő, akit várva vártunk: az új Ember! Az, aki itt miközöttünk akarja és tudja megvalósítani az Istenországát és annak igazságát!

Adjunk hálát Istennek, hogy mi a jézusi új ember születését úgy várhatjuk és úgy ünnepelhetjük, hogy ünnepünk asztalára most is áldott jóízű kenyeret, vagy talán éppen kalácsot is helyezhetünk, hogy termékeny földünk megjutalmazta gyümölcseivel az érdemes munkát, hogy békés otthonainkban fellobbanhatnak a szépséges karácsonyfák meleg fényű gertyácskái, hogy ajándékokat osztogathatunk egymásnak és levetkőzhetjük hétköznapi gondjainkat, mert ha vannak is ilyenek és természetes, hogy két világéget tragikusan átszenvedett népünknek még vannak gondjai, — reményünk is van és bizodalunk egy boldogabb élet iránt! Azonban ezen a karácsonyon keresztényi szívünk egész szeretetével, s ebből folyó segítőkézségével kell azok felé fordulnunk, akik most is szenvednek, akik rombadőlt életük pusztaságán nem látják a „bethlehemi csillagot”, csak a tövissel koronázott és megcsúfolt emberfiának keresztjét, amelyen megtörtetett a teste és kiontatott a vére!

Énekeljünk együtt az angyalokkal: „Dicsőség a magasságos mennyben Istennek és a földön *békesség és az emberekhez jóakarát!*”

R. FILEP IMRE
püspöki helynök

Az „unitárius” Dávid Ferenc indulása, 1566

Lapunk előző számában megjelent kronológiai áttekintés után hittantörténeti elemzés következik. Ez azonban nem képzelhető el a történeti kereszténység legalapvetőbb dogmájának, a szentháromságnak az ismerete nélkül.

A szentháromság dogmája

Az Isten — mondja az ortodox (keleti, katólikus, protestáns) kereszténység — lényegében (essentia) egy, aki önmagától létezik; mindenható, láthatatlan, örökkévaló, mindenek teremője, mindenekre gondot visel. Tökéletesen jó, igazságos, bölcs és irgalmas. De ez az egyetlen lényegű Isten személyében (persona), vagy létformájában (substantia, hypostasis) három oszthatatlan és elválaszthatatlan, de össze nem elegyíthető személy; Atya, Fiú és Szentlélek. Az Atya öröktől fogva nemzette a Fiút, a Szentlélek pedig mindkettőjüktől származik. A három személy ugyanazon lényegű, egyaránt örökkévaló és egyenlő méltóságú személy és bár tulajdonságaik szerint megkülönböztethetők, sorrendiség szerint is megelőzi az Atya a Fiút és a Fiú a Szentlelket, lényegüket illetően közösen alkotják az egy Istent.

Kétségtelen, hogy ez a dogma túlságosan elméleti volt ahhoz, hogy a teológusok körén túlmenve a hívek szélesebb rétegeiben különösebb érdeklődést váltott volna ki, de a kereszténység alapja volt és szentesítette azt a társadalmi és történelmi rendet, melyben a XVI. század embere saját életét is élte és ez már nem lehetett közömbös számára. A szentháromság dogmájából jogszerűen következett a bűnös emberről szóló teológiai koncepció és Krisztus megváltói szerepe, és ez a gondolat nem is állt nagyon messze a korabeli társadalomra oly jellemző függőségtől és életbizonytalanságtól. Ha tehát valaki logikai és kritikai vizsgálódásokkal fordult a szentháromság dogmája felé, valamilyen formában a dogma által szentesített korszak kritikájává is vált. Kétségtelen tény, hogy ahol antitrinitárius gondolatok és gondolkodók bukkannak fel, előbb vagy utóbb előtérbe kerül a társadalmi élet viszáltságainak, a képtelen tudományos téziseknek, a logikailag elvethető teológiai és filozófiai koncepcióknak a bírálata is. Természetes, hogy ez a kritika nem csak az antitrinitáriusok sajátja. Így beállítani a dolgot igazságtalan lenne. Azt azonban a történelmi tények bizonyítják, hogy az unitarizmus fellépése általában a humanizmus embert-értékelő, a haladásnak helyt adó eszméinek a megjelenését is jelenti.

A szentháromság kritikája

Az antitrinitárius gondolkodók a szentháromság dogmáját több oldalról támadták. A különféle irányzatok közül kettő volt, amely Dávid Ferenc indulása szempontjából rendkívül fontos: Gentile-Gribaldi tritheizmusa és Szervét diszpozíció elmélete.

A tritheizmus (Gentile—Gribaldi—Alciati—Ochino—Blandrata) a genfi olasz gyülekezetben keletkezett és abból a közös antitrinitárius alaptézisből indult ki, hogy a Szentírás sehol sem beszél az essentia, substantia és persona fogalmáról, tehát ezek elvetendők. Annál is inkább, mert ezek a szakkifejezések zűrzavart idéztek elő és a szentháromságból quaternitást, azaz négyességet csináltak, amely az egy lényeg és három személy elfogadásából adódik. El kell tehát hagyni ezeket a fogalmakat és így marad a három isteni lényeg: az Atya, a Fiú és a Szentlélek. (Ezért nevezik tritheizmusnak, szemben a szentháromsághívó, azaz trinitás kifejezéssel). A különböző zsinati hitvallások közül, mondják továbbá, csakis az ún. apostoli hitvallás fogadható el, mert ebben nincsenek benne a zavart okozó fogalmak. A szentháromság fogalmának a felbontása után következő lépésként felvetették a tritheisták az isteni létformák közötti sorrend kérdését. A Fiú az Atyától származik, mondották; a Szentlélek mindkettőjüktől. Tehát az Atya az egyetlen a szentháromságban, amely önmagától való Isten (a se ipso Deo), a teremtetten Fiú és a Szentlélek már csak másodlagos, tehát teremtetten istenek (non a se ipse

Deus). Az Atya tehát a triasban monarchikus — egyeduralkodó — szerepet tölt be, míg a másik két isteni lényeg alárendeltségi viszonyban van vele. (Görögös kifejezéssel az Atyát autotheos-nak, a Fiút heterotheos-nak, vagy deuterios-nak is nevezték).

Szervét diszpozíció elméletének kiindulópontja ugyanaz, mint a tritheistáké. Elveti a Bibliában nem szereplő szakkifejezéseket a quaternitás elkerülése érdekében. Elveti az egyes zsinatokon megfogalmazott hitvallásokat és csak az apostolit fogadja el helyesnek. A továbbiakban azonban más úton halad. Kijelenti, hogy az essentia fogalmának elhagyása után megmaradó Atya, Fiú és Szentlélek nevek nem külön isteni valóságokat fejeznek ki, hanem egyetlen Isten különféle tulajdonságait, azaz diszpozícióit jelölik. Az Atya, a Fiú, a Szentlélek nem különálló isteni individumok, hanem ugyanazon Isten három diszpozíciója.

Egybevetve a két felfogást, vitathatatlanul meglátászik, hogy a Szervété sokkal következetesebb és haladőbb, mint a tritheista álláspont. Szervét feloldja a háromságot az egyetlen isteni lényegben, és bár Krisztusnak is, s a Szentléleknek is tulajdonít isteni lényegget, ezt az Atyától nyert adománynak látja. A tritheizmus számszerint meghagyja a három Istent, csak rangsorolást végez köztük, főnek az Atyát tüntetvén fel, másodrendűnek a Fiút és a Szentlelket.

Dávid és Blandrata

Térjünk vissza a magyarországi fejlődésre. A Dávid Ferenc által megfogalmazott és Heltai közvetítésével 1566. első felében Bern városában eljutatott Propositiók kétségtelenné teszik azt a tényt, hogy Dávid Ferenc első unitárius fellépése Szervét Mihály szellemében történt. Ez a tizenkilenc pontból álló érvgyűjtemény, az első gondolatától az utolsóig a nagy genfi mártír szellemével van telítve. Valószínű azonban, hogy ez az Atyával, Fiúval és Szentlélekkel foglalkozó hitvallás csak szűkebb körökben volt komoly vita tárgya. Így is hatalmas vihart kavargatott, ami Dávid Ferencet is Blandratát is bizonyosfokú óvatosságra inthette és így történt, hogy az 1566. március 15-én összeülő tordai zsinat Dávid Ferenc három (szervetiánus szellemű) előterjesztése mellett Blandrata enyhébb, a szentháromsághívók számára is inkább elfogadható, tritheista hét pontját is felvette a tárgyalandó tézisek közé.

Említettem már, hogy Blandrata inkább hajlott a tritheizmus felé, és hogy felfogásával nem állhatott egyedül, annak kétségtelen bizonyítéka, hogy Egri Lukács 1566-ban eltávozott Kolozsvárról és a Felvidékre ment a tritheista eszmék terjesztésére. De magában Erdélyben is, amikor Méliuszék megrendezik, a fejedelemmel egyetértésben a gyulafehérvári hitvitát, azon teljesen a tritheista álláspontot képviselik Dávidék, ami igen valószínűen annak tulajdonítható, hogy kompromisszumos hajlandóságot tapasztalván Méliusznál, maguk sem akartak ennek gátjai lenni a radikálisabb szerveti nézetekkel, hanem a közös platform lehetőségét megcsillantó tritheizmus felé hajoltak inkább.

A kompromisszum néhány hónapra létre is jött és ennek sajátos bizonyítéka az átírt heidelbergi Káté, amellyel részletesen a következő alkalommal foglalkozunk.

Most befejezésül csupán annyit, hogy Borbély István, kiváló dogmatörténészünk is felfigyelt a kétféle antitrinitárius szemlélet keveredésére az erdélyi unitarizmus első lépéseinél, előtte azonban meglehetősen zavaros képnek látszott a keveredés, mivel nem ismerte a Bern-be került Dávid Ferenc-féle proposíciókat és nem ismerte az antitrinitárius törekvések különböző irányzatait. Dr. Kathona Géza nagy érdeme, az említett két tanulmányban, hogy mindezeket a kérdéseket tisztázta számunkra.

(Folytatjuk)

Szász János

Dávid Ferenc-emlékünnepe

F. évi november 20-án megtartott emlékünnepe-lyen, a Budapest IX. Högyes Endre u. 3. szám alatti templomunkban azért emlékeztünk egyházalapító püs-pökünkre, hogy azoknak az örökérvényű elveknek a szolgálatára, melyeket ő képviselt a maga korában, — mi is indítást nyerjünk.

Az emlékünnepeyen imádkozott és Bibliát olvasott Pethő István nyugalmazott püspöki helynök. Felfo-házkodott az egek Urához, hogy a mi nagyobb csa-ládunkat, anyaszentegyházunkat áldja meg s az em-lékezés, melyet nagynevű püspökünknek szenteltünk, töltsön el mindannyiunkat felelősséggel. A szeretet himnusza, melyet az I. korinthusi levélből felolvasott, mindannyiunkra mély benyomást tett. Ahítat után Bencze Márton, Szász János, Huszti János és Kálnoki Kis Tamás lelkészek idézeteket olvastak fel Dávid Ferenc műveiből. Az alábbi gondolatokkal foglalkoz-nak ezek a dávidferenci idézetek: A megigazulás kö-vetkezményei, A szentlélek tűz volta, Az ó-ember és az új-ember, A reformáció lassú kifejlődésének ma-gyarázata, A hitbeli vitatkozások értéke, a Biblia ma-gyarázása, A hitbeli meggyőzés, A szeretet, A szabad kutatás joga, A hit ismerete a földművesnek is joga, A békesség. Ezek az idézetek önmagukban is rend-kívül érdekesek, tömörek, elgondolkoztatók és meg-örvendeztetők, s ha csak a pusztá felsorolásukat kap-tuk volna, már akkor is gazdagodtunk volna. Azon-ban volt egy nagyon lényeges momentuma ennek az emlékünnepeynek s ez abban jutott kifejezésre, hogy az egyes idézetek kapcsán, R. Filep Imre püspöki helynök kijelölte ezeknek a korabeli dávidferenci gondolatoknak a helyét az emberiség kultúrtörténeté-ben, teológiai koncepciójában s rámutatott azok élet-képességére, mai aktualitására a modern unitarizmus-ban. Rendkívül tanulságos volt ez az „összekötő szö-veg”, melyet püspöki helynökünk átnyújtott a nagy-számú ünneplő közönségnek. Az idézetek válogatását Szász János lelkész végezte, Dávid Ferenc műveiből.

Örömmel jegyezzük fel, hogy Trajtler Gábor orgo-naművész, evangélikus lelkész néhány orgona-szám-mal emelte emlékünnepeyük színvonalát. E helyen is őszinte köszönetünket tolmácsoljuk neki. Befejezé-sül Ferencz József főgondnok, köszönetet mondva a közreműködőknek, rámutatott azokra az irodalmi al-kotásokra, — magyarul, csehül, németül, hollandul és angolul megjelent könyvekre —, amelyek objektíven, a tárgyilagosság erényével közelítik meg Dávid Fe-renc személyiségét és életművének értékelését. (b. m.)

*

Az alábbiakban Dávid Ferenc: De regno Christi c. latin nyelvű munkája VII. fejezetéből közlünk egy rövid részletet, mely híven tükrözi az evangélium szellemét s egyben Szervét Mihály hatását. A szeretetről szól ez az idézet:

„Aki nem szeret, — nem hisz. Lélek a hit szerzője, szeretet szül szeretetet. A Szentírás gyakran összeköti a kettőt... Amit Krisztus megigazulásunkban nekünk adott, főképpen a szeretet műveiben és gyümölcsei-ben áll. A szeretet szélesebben kiárad, mint a hit. A hit csak szemlélet, a szeretet cselekedet. A hit csak az Istent illeti, a szeretet Istent és embertársainkat egy-aránt, a főt és a tagokat. Krisztus bennünk a szere-tetben épül fel, egy tagnak a másikhoz vonzó köteléke által. A szeretet megeleveníti a hitet... Felségesebb szeretni, mint hinni. A szeretet minden súlyosat eltűr, elvisel, megkönnyít, — még a szegénységet és a halált is... A hit a tökély kezdete, a szeretet a legmaga-sabb foka: Krisztus országának alapja és az élet... A hit elkezd a jót, a szeretet elvégzi... A gonoszak is hisznek Krisztusban, de nem szeretik; ekkora a szeretet nemessége. A szeretet végcél, — az üdv for-rása. A szeretet Isten s az Isten szeretet, mely a szentléleknek mintegy belénk ömlése által minket föl-gyullaszt. Miért mondatik Isten inkább szeretetnek, mint hitnek? Mert az isteni természet tulajdonsága nem a hívés, de a szeretet... Nemesb, felségesebb, Istenhez hasonlóbb a szeretet”.

A Keresztény Békekonferencia Tanácsadó Bizottságának szófiai ülése

A címben jelzett bizottság október 17—22 napjain Szófiában ülésezett s többek között a vietnami há-ború kérdésében hozott határozatot, mégpedig olyat, amely méltó eddigi tevékenységéhez, s keresztényi mivoltához; elítélvén az Amerikai Egyesült Államok kegyetlen háborúját a hős vietnami néppel szemben s felhívással fordulván a világ valamennyi kormányá-hoz és népéhez, egyházához és vallási közösségéhez az együttes cselekvésre.

A magyarországi unitárius egyház figyelemmel kí-sérte a szófiai ülést s az ott hozott határozatokat a maga részéről is komoly hozzájárulásnak tekinti a bé-ke ügyéhez. Örömmel regisztráljuk, hogy ugyanennek a Bizottságnak a tavaly nyáron Budapesten tartott munkaülésén megfigyelőként részt vett R. Filep Imre püspöki helynökünk, az IARF Végrehajtó Bizottságá-nak tagjaként. És vezető szerepet visz a Keresztény Békekonferencia munkájában dr. Miroslav Novak, a Csehszlovák Egyház pátriárkája, ki ugyancsak VB.-tag az Unitárius és más szabadelvű keresztény egy-házak világszövetségében, az IARF-ben. Úgy véljük, hogy az a humanum, az a keresztényi szeretet és őszinte béke-munka, melyet a magyar unitárius egy-ház képvisel, s amelynek a különböző nemzetközi fó-rumokon erőteljesen és egyértelműen hangot is ad de-legátusai révén, megteremti a lehetőségét annak, hogy a Keresztény Békekonferencia munkájában a jövőben ténylegesen részt vehessen, — az 1968 tavaszán Prá-gába összehívott Harmadik Összkeresztény Békekon-ferencián mindenképpen. A világ egyetemes békéjé-nek, a népek és nemzetek együttműködésének szük-ségességére nézve mi komoly indítást veszünk a Szentírásból, amidőn valljuk az Úr Jézussal: „...bé-kességetek legyen énbenem”. János 16.33.

Lelkészi napok Magyarkúton

Lelkészi napokat tartottak lelkeszeink október 11—13. napjain Magyarkúton, ahol a hitélet munkálása, az egyházi törvény módosítása, a békeszolgálat fon-tossága, az egyházközségek anyagi helyzete stb. kér-déseket vitatták meg. Kiemelkedő eseménye volt a lelkeszi napoknak az a tény, hogy az Állami Egyház-ügyi Hivatal képviselőjében megjelent Telepó Sándor csoportvezető, s ezáltal alkalmat adódott arra, hogy kötetlen beszélgetés keretében szó essék néhány na-gyon fontos egyházi problémáról. Ilyen volt többek között a Bpest IX. Högyes Endre u. 3. szám alatti két lelkeszi lakás lakbér ügye, a békeszolgálat munkájá-ban való részvételünk kérdése, a hódmezővásárhelyi és a debreceni parókiális lelkeszi lakások sajátos helyzete stb. Azzal a bizalommal tekintünk a jövőbe, hogy legfőbb állami felettes hatóságunktól megkapjuk a támogatást munkánk zavartalan végzéséhez.

Szent—Iványi Sándor:

A magyar vallásszabadság

Röviddel lapzártá előtt vettük kézhez Szent-Iványi Sándor könyvét, mely fenti cím alatt az American Hungarian Library and Historical Society kiadásában, New Yorkban jelent meg. Így csak átfuthattuk ezt a történelmi tanulmányt, melyre még részletesebben visszatérünk lapunk hasábjain.

Első benyomásunk szerint, szerző komoly és hézag-pótló munkát megírására vállalkozott és úgy tűnik, hogy tanulmánya túlnövi eredeti szándékát, amely el-sődlegesen a „Hóman—Szekfű Iskola” általunk is hely-telenített és hamis történelemszemléletét igyekszik és tudja tárgyilagos történelmi tényekkel cáfolni. (Szerk.)

„Kriza János”

Antal Árpád, Faragó József, Szabó T. Attila: Kriza János (3 tanulmány). Irodalmi Könyvkiadó. Bukarest. 1965.

Egy újabb könyv Krizáról, melyben Antal Árpád Kriza költészetének elemző bírálatát adja; Faragó József Kriza és a Vadrózsák kapcsolatával foglalkozik; Szabó T. Attila Kriza és a Vadrózsák a nyelvjárás-kutatásban című tanulmányban a nagy népdalgyűjtő munkásságának nyelvtudományi jelentőségét méltatja. Függeléként közli a könyv Kriza költeményeinek és műfordításainak a jegyzékét, valamint népköltészeti és nyelvészeti munkáinak bibliográfiáját.

Antal Árpád Kriza költészetének társadalmi hátterét, szociális forrásait vizsgálva az oknyomozó szemlélet meggyőző erejével arra mutat rá, hogy a „Remény” kötetben feltűnt fiatal költő olyan világból hozott költői üzenetet, amely eleddig a műköltészetben keveset hallatott magáról: a szegény emberek, az elnyomott dolgozó osztályok világából. Apja bányászcsalád gyermeke, aki elődeinek mesterségét azért nem folytathatja, mert egy baleset folytán, félkarjút veszítve, a testi munkára alkalmatlanná vált. Az apa papi pályára lép, falura kerül, a falu és a környék parasztjai között jól érzi magát, közülük is nőül s hozzájuk hasonlóan kilenc tagú családjának eltartásáért nehéz küzdelmet folytat. Gyermekei közül csupán kettő végzett felsőbb iskolát. Leányai egyszerű parasztokhoz, vagy iparosokhoz mentek feleségül. Szerző szerint tehát Kriza költői alkatának formálódását elhatározó módon befolyásolta családjának népi paraszti környezete. Iskolai tanulmányainak első állomásán, Toroczkón, az úgynevezett szegény telepen, bányászrokainál lakott, s onnan a híres-nevezetes Sebes Pál rektor uram iskolájába került, amelynek tanulói között számos környékbéli román fiú is volt. Ezek között Báritz György, a társadalmi és művelődési haladás későbbi kimagasló harcosa. Sebes két legkedvesebb tanítványa Kriza és Báritz volt. Sebes meleg hangon kérte mindkettőjüket, hogy éljenek jó barátságban.

Kriza Kolozsvárra kerülve az ifjúsági önképzőkör mozgalom élére áll. Az ifjúság lelkét ezidőn az ún. júliusi forradalom és a lengyel szabadságharc eszméi hevítik. Kriza költői tevékenységének tengelyében ebben az időszakban az epigramma-írás áll. Ezeknek a bíráló élű epigrammáknak egyik legjellemzőbb tartalmú sajátossága, — szerző szerint — a haladás ellenes konzervativizmus kíméletlen ostromozása. Kriza katonadalainak elemzése során szerző e dalok gyökerét abban a körülményben véli felfedezni, hogy Kriza a családok mindennapi életében ismerte meg, mit jelentett „a dolgozó rétegek számára az ekét karddal cserélgető életforma”. A határmenti székelység nem jószántából vállalta az uralkodóház népellenes céljait szolgáló katonáskodást. Ezek a dalok nagyrészt a kedvestől, a szülői hajléktól, a napi foglalatosság színhelyétől való búcsúzkodás melankóliáját, keserű hangulatát idézik. Alig-alig csillannak föl bennük a katonai vitézség, a mindent kockára vetni kész virtuskodás követésére méltó példái.

Kriza költői pályafutása viszonylag rövid időre terjed. Ennek okát a költő maga Toldy Ferenchez intézett levelében hivatali és közéleti elfoglaltságával indokolja. Szerző szerint a valódi ok azonban egyrészt az erdélyi reform-törekvéseknek sorozatos kudarcában keresendő, ami a költőből kiábrándultságot váltott ki, másrészt abban, hogy Kriza nem bízott eléggé saját költői tehetségében, de elhallgatásához hozzájárulhatott szellemi fegyvertársának, Szentiváni Mihálynak időközben történt korai halála, aki Kriza költői tevékenységére serkentő hatást gyakorolt.

Faragó József Kriza és a Vadrózsák című tanulmányában visszapillantást vet a magyar népköltészet gyűjtésének irodalomtörténeti múltjára; végső eredményként pedig megállapítja, hogy a népköltészet kultusza nálunk korántsem csak a nyugat utánzásának divatja miatt hatott. Érdekesen mutat rá a szer-

ző, hogy az 1848-as forradalom és szabadságharc utáni évek a „Vadrózsák” történetében a virágbabomlás időszakát jelentik. Ezzel helyezkedik szembe a Bach-korszak önkénye, lefoglalni igyekező az addig öszszegyűjtött népdalokat. — Vázolja szerző Kriza népdalgyűjtési munkájának módszerbeli változatait is. Ezek sorában elsőül említi a személyes helyszíni gyűjtőmunkát, majd a szünidőre hazatért diákok gyűjtőtevékenységét. Munkatársainak körét Kriza mindinkább kiszélesíti. 26 gyűjtőtárs támogatja munkájában, amelyből a múlt század legnagyobb arányú, legszervezettebb és legcsodálatosabb erdélyi magyar kollektív népköltési gyűjtő és kutató munkának a körvonalai rajzolódnak ki előttünk. A munkatársak legnagyobb részben a gyűjtő volt iskolatársai, unitárius tanárok, tanítók, papok; az unitárius értelmiség köréből kerültek ki. Ez az oka annak, hogy a „Vadrózsák” anyaga unitárius vidékekről a leggazdagabb (zöme Udvarhelyszékekről).

Ismerteti Faragó a „Vadrózsák” társadalmi fogadtatásának a körülményeit is. Figyelemreméltó amit ennek kapcsán a balladákra ír. A balladák tematikája különösen a főúri osztály részéről vált ki heves ellenkezést. A balladákban költői formát öltött tragédiák, emberi konfliktusok forrása ugyanis rendszerint a főúri osztálynak az alsóbb társadalmi rétegekkel szembeni merev elkülönülésében, a vagyon mindenhatóságának a nemesebb emberi érzelmek, indulatok (két szív egymáshoz való vonzódása stb.) fölé helyezett superioritásában, ún. felsőbbrendűségében keresendő.

A Kriza balladák tartalmi jellegzetessége tehát: „a dolgozó nép kollektív ítélete a főúri osztály életéről, felfogásáról, erkölcséről”. Érdekes, amit Faragó, Kriza munkásságának egyházi fogadtatásáról ír. Amíg ugyanis az unitárius alsópapság, — amint arra fentebb rámutattunk — Krizát gyűjtőmunkájában egyértelműleg támogatja, az egyház felső vezetése a költőpüspök ezirányú munkásságát nem kis idegenkedéssel fogadja, amiről Kriza egyébként maga is említést tesz Gyulay Pálhoz intézett levelében.

A Krizával foglalkozó előbbi két tanulmányt okozati összefüggésben értékesen egészíti ki Szabó T. Attila írása, amely részletes ismertetést ad mindenekelőtt a nyelvjárás-kutatás Kriza előtti állapotáról, majd foglalkozik a „Vadrózsák” tulajdonnév, család és keresztnév anyagával, valamint a székelység körében használatos keresztnévek, kicsinyítő-, illetőleg beczenévek alakjaival. Nyelvjárás-kutatási szempontból értékes a székely gúnynevek jegyzéke is, amely különösen változatosságával nyer jelentőséget. Méltatja a szerző Krizának tájszó-gyűjteményét, amely kis terjedelme ellenére is egyike az eddig ismert legkimerítőbb tájszó-gyűjteményeknek.

Az egyetemes magyar irodalomnak kétségtelenül nagy nyeresége az új Kriza könyv. Jelentőségét fokozza, hogy Kriza szelleme előtt hódolatát tolmácsolja a szülőföldnek, amelynek dúsan termő talajából a „Vadrózsák” kisarjadtak, szirmain megőrizvén — az idők múlásával is — az örökvirágzás, a hervadhatatlan szépség változatlanul üde színeit. (n. g.)

FELHÍVÁS ELŐFIZETÉSRE!

Tisztelettel és szeretettel kérjük olvasóinkat, hogy lapunk előfizetési díját, évi 12,— forintot, a mellékelt csekkupon befizetni szíveskedjenek.

Atyofiságos üdvözléssel:
az Unitárius Élet kiadóhivatala

Az istenfiúság csodás eredete

Az alábbi cikk eredetileg francia nyelven jelent meg Jean Schorer nyug. genfi lelkész tollából. J. Schorer annak a genfi Saint Pierre katedrálisnak volt a lelkésze, amelynek a XVI. században Kálvin János volt a papja, s amelybe menekülése alkalmából betért Szervét Mihály is. J. Schorer ma is tevékenyen részt vesz a genfi református gyülekezet életében, támogatja annak jelenlegi lelkészét, Henri Babelt. Mindketten szabadelvűek, s barátai és tisztelői az unitárius gondolatnak.

Az az ösztön, mely az embert a tudományos kutatásokra készíti, bizonyára isteni ajándék. Nyilván ugyanez serkent a történelmi igazságok megismerésére is. Ebből folyóan a vallás sem élhet tévedések alapján. Annak is keresnie kell az igazságot, különösen az olyan alapvető kérdésekben, melyekhez az egyházi ünnepek kapcsolódnak.

Hogy állunk például Jézus Krisztus csodálatos születésével? Máté és Lukács evangéliumaiban egy zsidó-keresztény hagyomány szüztől való csodás születéséről számol be. János és Pál apostol erről említést sem tesznek. Számukra Jézus születése teljesen emberi esemény —, habár utóbbi bizonyos emberfelettséget és előrelétezést tulajdonít neki.

A történettudományok hosszú időn keresztül nem foglalkoztak ezekkel a kérdésekkel. Ma azonban már tudjuk, hogy a legnagyobb vallás- és erkölcsűjítő élete a legfőbb magyarázta mindannak, ami vele kapcsolatban költői, legendás és mythikus.

A bibliaolvasónak első szempillantásra nem a csodás születés tűnik fel, hanem egy sor olyan esemény és megnyilatkozás, melyeket átszó a mélységes humanizmus.

Ma már tudjuk, hogy Jézus is ki volt téve kora és életkörülményei hatásának. Megállapíthatjuk fejlődését, lelki beállítottságát a különböző irányú szellemi áramlatokban, melyekben élt, valamint benső vívódásait és erkölcsi küzdelmeit. Mindezek mellett eltörpül csodás születése. Az az emberfelettség, melyet világrajöttehöz fűztek, s amelyre a hagyományos egyházi hit felépült, nem bír realitással. De megmarad a názáreti Mester ragyogó egyénisége és nemes emberisége. Benne megismerhetünk egy mélységes istentudatot és benső energiákkal megáldott embert. Ezek adják személyiségének lényegét. Az őt szemlélők azonban gyakran rajongásba estek iránta, éppen ezen benső értékei miatt.

Teljes bizonyossággal kijelenthetjük, hogy még soha senki nem élt annyira Istenben, miként ő tette. E legalázatosabb és legszerényebb embert mégis gyakran nevezi a kereszténység „Hasonlíthatatlannak”, „Isten egyetlen fiának”. Királynak” és „Örök Birónak”. Kortársai miként az utókor, benne vélték megtestesülve látni a gondviselő Isten jóakarát az emberrel szemben. Hogyan kell értenünk ezt az isteni közreműködést? Úgy-e mintegy megszakítását és felfüggesztését a természeti erőknél, melyeknek pedig az emberiség is alá van vetve, avagy isteni terv szerinti koncentrációját a világ összes pozitív és cselekvő erőinek? Ezzel magyarázzuk-e Jézus képességeit, vagy mással? Ezek a kérdések ma még feloldhatatlanok, mert az eredő okok kimeríthetetlenek az emberi elme számára. Jézus élete így a történelem csodája marad, vagyis da-

cára a zsinatok, a pápák és a teológiai doktorok erőfeszítéseinek, egy megmagyarázhatatlan realitás.

De mit számít mindez? Jézus alakja a hívő emberiség előtt lebeg és hozzájárul az emberi életideál tökéletesedéséhez. A leghatékonyabb egyéniség minden idők vallásos gondolkodói között. Isten szeretetének fényét hozva a földre; az életet, egy új életet, a béke és boldogság életformáját valósította meg. Az emberek választhattak egy közös hit, remény és szeretet által egyesült dicsőséges istenfiúság életformájára, avagy egy olyan nyomorult földi tengődés között, amelyben a siralom állandóan komor fenyegetésként áll az emberiség előtt, s ahol az élet illúzióktól, csalódásoktól és fájdalomtól terhelt, s az önzésben megkérgesedik az emberi szív.

Franciából fordította: Bajor János

Lelkészi oklevél 1872-ből

Amint a hírek rovatában már jeleztük, Dr. Bartalis Ákos gondnok atyánkfia adományai között található néhai Sándor Gergely kénosi pap lelkészi oklevele. Itt közöljük az oklevél teljes szövegét, mert annak olvasása igazi lelki gyönyörűség:

„Mi, a magyar unitárius keresztény anyaszentegyház püspöke, úgy az egyházi környékek esperesei, s a zsinati főtanács többi rendes tagjai, ezennel nyilvánítjuk mindeneknek, akiket illet: hogy jelen írásunk előmutatóját, az úrban szeretett atyánkfiát, tiszteletes Sándor Gergely urat, egyházi ünnepélyes szertartások között esdve számára Istentől, mint a világosság kútfejétől, a szentlélek ajándékát, kezeinknek fejére tétele mellett, az Isten ígéjének szent szolgálatára törvényesen és ünnepélyesen kibocsátottuk, felhatalmazást és szabadságot adván neki a papi hivatalra tartozó minden szent cselekménynek, jognak és kötelességnek teljesítésére és gyakorlására, s a keresztény vallás igazságainak tanítására, magyarázására és szabad hirdetésére, oly szellemben és irányban, amint azokat az evangélium alapján álló hitközségeinkben, a maga és mások lelkiismeretes vizsgálása és tanulmányozása után józan belátása, s őszinte erős meggyőződése szerint, a gondjaira bízott lelkek üdvére, anyaszentegyházunk épületére, Isten országának, az igazság, szabadság, szeretet és béke terjedésének előmozdítására minél hathatósabban előadhatja: valamint ő maga is mindezekre, úgyszintén a feddhetetlen erkölcsös élet folytatására, s a hivatala egész körében való lelkes és kitartó munkásságra magát nyilvánosan letett esküje által szentül kötelezte.

Miknek erősségül ím e bizonyítványt főtanácsunk közpecsétjével, s a püspök és főjegyző aláírásával megerősítve kiadtuk Kolozsvárt összegyűlt zsinati főtanácsai gyűlésünkben. Az úrnak ezernyolcszázhetvenkettődik évében, szeptember hónap 2-ik napján. Kriza János unitárius püspök, Pap Mózes egyh. főjegyző.”

„Ne féljete, mert imé hirdetek néktek nagy örömet, mely az egész népnek öröme lesz: Mert születet néktek ma a Megtartó...”

(Lukács 2. 10—11.)

Halottaink

Tamási Sándor, 15 éves, febr. 12-én.
Hencz Béláné, 59 éves, febr. 21-én. Wess Gyula, 79 éves, febr. 22-én. Szathmáry Győző, 67 éves, márc. 5-én. Özv. Gálfalvy Miklós, 69 éves, márc. 5-én. Özv. Pleininger Dezsőné, 86 éves, márc. 20-án. Péterffy Jenő, 76 éves, márc. 25-én. Fekete Gábor, 73 éves, márc. 29-én. Tóth Imre, 74 éves, ápr. 9-én. Özv. Szűcsi Lőrincné, 74 éves, ápr. 3-án. Özv. Fülöp Györgyné, 71 éves, ápr. 16-án. Özv. Ország Mihályné, 69 éves, ápr. 25-én. Medvey Lajos, 81 éves, ápr. 24-én. Özv. Holder Józsefné, sz. Lőrincz Anikó, 74 éves, máj. 9-én. Mészáros

Györgyné, 67 éves, máj. 25-én. Bóc Károly, 77 éves, jún. 8-án. Orosz György, 83 éves, jún. 15-én. Gálfalvy Ferenc, 75 éves, júl. 1-én. Id. Kovács Pál, 80 éves, júl. 14-én. Özv. Gábor Antalné, 79 éves, júl. 27-én. Dr. Botár Dávidné, sz. Bedő Margit, 62 éves, júl. 28-án. Rákóczi István, 54 éves, aug. 13-án. Dr. László Árpád, 58 éves, aug. 25-én. Sikó Tibor, 73 éves, aug. 24-én. Józsa Sándor, 62 éves, szept. 3-án. Tóbiás Jenő, 65 éves, szept. 14-én. Ivanics Sándorné, sz. Bartis Regina, 70 éves, szept. 14-én. Bló Kálmán, 66 éves, szept. 23-án. Özv. Varga Andrásné, 80 éves, okt. 5-én. Szentpál Ernő, 74 éves, okt. 9-én. Özv. Dr. Frankis Jenőné, 65 éves, okt. 12-én. Özv. Macskássy Sámuelné, sz. Raffay Márta,

89 éves, okt. 12-én. Perédy József, 76 éves, okt. 13-án. Dombi Anna, 43 éves, okt. 22-én. Dr. Pásint Mihályné, sz. Ürmössy Róza, 86 éves, nov. 17-én. Bpesti. Özv. Bárdos Józsefné, sz. Egyedfi Erzsébet, 84 éves, márc. 3-án és László Áron, 79 éves, aug. 8-án. Pesterzsébeten. Nagy Lajos, 78 éves, máj. 19-én és Kozma István, 67 éves, júl. 16-án Pestlőrincen. Zilahy András, 83 éves, Kiskunfélegyházán júl. 29-én. Horváth József és Muzs Lajos Polgárdiban. Kocsi Lajos, Balatonfőkajáron. Tabi Istvánné, sz. Marosi Amália, Kajászón. „Jöjjetek én hozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és megterhelteketek és én megnyugosztalak titeket”. (Máté 11. 28.)

HÍREK

Karácsony első és másodnapján templomainkban ünnepi istentiszteleteket tartunk és ürvacsorát osztunk. Az ürvacsorát megterítéséhez természetbeni és pénzügyi adományokat köszönettel átvesszünk a lelkesítési hivatalok.

Ocsizendő estején 6 órakor istentiszteleteket tartanak budapesti templomainkban.

R. Filep Imre püspöki helynök a közel-múltban Polgárdiban, Dunapatajon, Debrecenben, Füzesgyarmaton, Szegeden és Hódmezővásárhelyen tett látogatásokat. Az utóbbi három helyen szolgálatokat is végzett az istentiszteleteken. Polgárdiban és Füzesgyarmatra Ferencz József főgondnokkal együtt érkezett.

Dr. Bartalis Akos pestiőrinci gondnok, az Állandó Vegyesbizottság elnöke többek között két régi kéziratot unitárius hittani vonatkozású könyvet és néhai nagyapja — Sándor Gergely kénosi pap — lelkesítési oklevelét adományozta levél-ill. könyvtárunk részére, melyért e helyen is őszinte köszönetet mond egyházunk elnöksége.

Berthe van Gennep-Schreuder, az IARF hágai központjának igazgatója és férje, Hans van Gennep testvérünk, Csehszlovákiából jövet és Romániába menet hazánkban tartózkodtak, egyházunk hivatalos vendégei voltak október első felében. Fogadta őket az Állami Egyházügyi Hivatal részéről Telepő Sándor csoportvezető. Látogatást tettek Magyarokton a „Szentábrahám Mihály pihenőben” és a „Schweitzer Albert Otthonban”. Részt vettek vidéki látogatáson és kiránduláson. Örövendtünk látogatásuknak és meg vagyunk győződve a felől, hogy megérinték szeretetünket és megbecsülésünket a mostani látogatásuk alkalmával is.

Dr. Kalotai Tibor orvos, egyházi tanácsos atyánkfia és neje megkülönböztetett szeretettel és tisztelettel fogadták abonyi otthonukban, november 13-án, vasárnap délután R. Filep Imre püspöki helynök és Ferencz József főgondnok fiait, kik füzesgyarmati látogatásukról visszatérőben, László Andor füzesgyarmati beszélgető lelkésszel együtt érkeztek ide, Bencze Márton főjegyző a Szolnokon tartott istentiszteletéről ugyancsak Abonyba érkezett ezidőben.

Jókai Mór: Egy az Isten c. regénye újból megjelent. Kapható minden könyvkereskedésben. Híveink szíves figyelmébe ajánljuk. Itt említjük meg, hogy ez volt az első Jókai-regény, melyet még 1912-ben kínai nyelvre lefordítottak.

Az unitárius szellemiségű és beállítottságú ember erkölcsi erejének és igazságszeretetének állít halhatatlan emléket a nagy író ebben a művében s bizonysgát adja annak a nagyon korszerű ember magatartásnak, mely az egymás iránti türelem és tisztelet jegyében megtalálja a legnehezebb helyzetekben is a megoldás kulcsát, s elvezet a béke reális talajára.

Unitárius imakönyv kapható a lelkesítési hivatalainkban — ára 15.— forint. Lelek gondjainkban vigaszt nyújt az imádkozás és útbaigazít, hogy aztán annál biztonságban tudjuk megépíteni saját munkánkban önnön emberségünket.

Halottak napján a budapesti egyházközség és egyetemes egyházunk néhai vezetőinek sírjaira elhelyeztük a tisztelet és a kegyelet koszorúját.

Id. Kovács Pál festőművész-tanár 80 éves korában, jul. 14-én elhunyt. A tisztes kor nagy érdemeiről beszél, művészeti, pedagógiai és egyházi téren egyaránt. Hozzá tartozóinak gyászában szomorú szívvel osztozunk.

Pap Antal, néhai Iszlay Margit testvérünk férje, 71 éves korában Budapesten meghalt. Kedves és szeretetteljes volt egész életében. Nyugodjék csendesen.

Kisgyörgy Imréné nyugalmazott bölöni unitárius lelkész hűséges élettársa — született Boér Irén — életének 79. évében, november 4-én elhunyt. Példaadás volt egész élete, fáradhatatlanul állott a lelkesítési palást támaszáként, férje oldalán.

lán több mint fél évszázadon át. Kérjük Istenünket, hogy ajándékozza meg hasonlókkal anyaszentegyházunkat, neki pedig adjon csendes nyugodalmat.

Sepsy János testvérünk november 13-án meghalt. Ő maga a református egyház hűséges tagja volt, sok éven át presbitere — felesége a budapesti egyházközségünk lelkes presbitere. Sepsy Jánost régi kötelek fűzik az unitárius egyházhoz s személy szerint R. Filep Imre püspöki helynökhez. Nagy részvét mellett temették a Rákoskeresztúri temetőben, R. Filep Imre püspöki helynök szolgálatával.

Kálnoki Kis Tamás teológus az 1965/66-ik iskolai évben, Kolozsváron, az unitárius teológiai akadémián, befejezte a IV-ik évfolyamot. Jelenleg V. évesként gyakori segédlelkész a budapesti unitárius egyházközségben. Egyházközi Tanácsunk október 14-én tartott ülésében kitézte Kálnoki Kis Tamás nostrifikációs vizsgáját is. Szeretettel köszöntjük új lelkészjelölt testvérünket s életére és munkásságára Isten gazdag áldását kérjük.

Paul Hansen dán lelkész, a Lutheránus Világszövetség Kisebbségi Egyházak Osztálya titkárat a budapesti evangélikus teológiai díszdoktorrá avatták november 15-én. Az avató ünnepségen, egyházunk képviselőjében, meghívott vendégként jelen volt R. Filep Imre püspöki helynök. Jelen volt a püspöki helynök a református, evangélikus és római katolikus teológiai akadémiák tanévnyitó ünnepségein is.

Az Unitárius Élet 1966. évi előfizetésére jelen számunkban is felhívást tettünk közre. Ezért szíves elnézést kérünk olvasóinktól, de meglepetéssel kellett tapasztalunk, hogy igen sokan nem tettek eleget e csekély előfizetési díj beállításának. Sajnos nincsen olyan alapunk, amelyből az Unitárius Élet kiadásait fedezni tudnók. Olvasóink előfizetéséből kell ezt tennünk.

Unitárius vallásos félórát közvetít a Petőfi rádió 1967. január 22-én és február 19-én, vasárnap reggel fél 8 órakor.

Adományok nyugdíjalapra: Hollósi Filep Istvánné 5.—, Szabó Sándorné, öz. Kovács Sándorné, öz. Fekete Antalné, dr. Salacz Aladárné, Kerestély Domokos, öz. Jáky Nándorné 10—10.— Ft, Pálos Lászlóné Veresegyháza 12.— Ft, Kovács Béláné 13.— Ft, öz. Lovodics Imréné, öz. Adorján Manasséné, elhunyt férje emlékére 20—20.— Ft, Szabó József Pestőrinc 30.— Ft, Szabó Józsefné Erdőliget 38.— Ft, Buksa Attila, dr. Zsákó Gyula 40—40.— Ft, Weltin Józsefné 45.— Ft, Kádár István Hódmezővásárhely 100.— Ft (ebből 30.— Ft az Unitárius Életre), Utó Lajos, volt keresztúri esperes 200.— Ft.

Adományok az Unitárius Életre: Marossy Lajos, Pálffy Samuné, Horányi Jánosné, Szabadi Antalné, dr. Daniel Lajos, dr. Borbély István, Czeglédi Józsefné, Kovács János, dr. Faragó István, dr. Benczédi Ferenc, dr. Bakos Balázné 50—50.— Ft, Méra Béláné 75.— Ft, dr. Danka Pál 100.— Ft, Zsákó Andor, édesapja: dr. Zsákó Andor, volt egyházi főtanácsos emlékére, halálának 24-ik évfordulóján 200.— Ft, Geloy Józsefné 100.— Ft. Az adományokért köszönetet mondunk.

Külföldi hírek

Dr. Kiss Elek püspök a háromszéki egyházkörben végzett legutóbb püspöki vizsgálatot.

A tordai unitárius egyházkörben Nagy Béla sinfalvi lelkész újra esperesnek választották. A marosi körben az eddigi esperes, Darkó Béla, helyébe Kolcsár Sándor szabédi lelkész választották.

A kolozsvári egyetemi fokú teológiai intézet unitárius fakultására az új akadémiai évre kellő számban jelentkeztek új hallgatók s így a lelkész utánpótlás biztosítottan látszik.

Megemlékezés a testvéri fakultásokról. A manchesteri (Anglia) Unitarian College teológiai fakultásának évzáró vacsorája alkalmával szokásban volt a két másik angol unitárius teológiai fakultásról való megemlékezés. Mivel a Wales területén működött Carmarthen-i fakultás megszűntette működését, az 1966. évi nyári évzáró alkalmával a Budapesten és Kolozsvárt is járt dr. H. John McLellan vendégprofesszor nemcsak az oxfordi fakultást üdvözölte, hanem megemlékezett és testvéri üdvözlését s jókívánságait tolmácsolta a különböző amerikai városokban működő unitárius fakultások és a legrégebb unitárius teológiai fakultásnak, a kolozsvárnak is. Erről nemrégiben az Inquirer, az angol unitáriusok lapja is megemlékezett.

Prof. dr. James Luther Adams tiszteletére, 65. életének betöltése alkalmából, az amerikai Harvard Egyetem tanácsa ünnepi ülést tartott, melyen Prof. dr. Williams egyháztörténész és sokan mások is megemlékeztek Adams professzor jelentős egyházi, valamint a társadalmi haladás és a kelet-nyugat közötti megértés érdekében kifejtett munkásságáról. Egyházunk is elküldte üdvözlését erre az alkalomra.

Dr. Kafka Dusan, prágai unitárius lelkész-elnök időnként angol nyelvű gépirásos körlevelet küld a testvéregyházakhoz, melyben a nevezetesebb eseményekről ad tájékoztatást. Legutóbb a magyar unitarizmus 400 éves fordulójának jelentőségét méltatta, bizonyítván, hogy ez az évforduló külföldi hittestvéreinket is munkára serkenti. Dr. Kafka legújabbban Jan Kalanec munkásságát tanulmányozza, aki Szervet Mihály kortársa volt.

Az első néger szenátort az Egyesült Államok szenátusába Massachusetts állam küldte. A republikánus programmal megválasztott Edward W. Brooke az eltelt hat évben az állam főügyészek tisztségét töltötte be. Most a jólismert Leverett Saltonstall unitárius szenátor utódja lett, aki több cikluson át töltötte be a tisztelet. Érdekes, hogy Massachusetts államban nagyon kevés néger él és a választók jelentős száma a római katolikus egyház hívei közül kerül ki. Az állam székvárosa Boston, az amerikai unitárius-univerzalista egyház központja, Brooke szenátor protestáns vallású.

A külföldi unitárius és szabadelvű egyházaktól érkezett hírek között mind gyakrabban szerepel annak a tevékenységnek pozitív értékelése, melyet R. Filep Imre püspöki helynök és Ferencz József főgondnok végeztek és végeznek a különböző nemzetközi unitárius fórumokon. Tekintettel arra, hogy ezek a nemzetközi összejövetelek nem csupán egyházi problémákkal foglalkoznak, hanem, többek között a háború és béke nagy kérdésével is, számunkra öröm a magyar unitárius egyház vezetőinek ilyen vonatkozású eredményes munkája.

A románok legnagyobb költője, M. Eminescu, munkásságát magyarul első ízben most méltatja az a 400 oldalas tanulmány-kötet, melyet Dr. Mikó Imre, a romániai unitárius egyház főgondnoka fordított. A munka szerzője Gh. Calinescu, s a fordítás Mihai Eminescu élete címen jelent meg a bukaresti Irodalmi Kiadó gondozásában 1966-ban.

F. J.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör

Főszerkesztő és felelős kiadó:
R. Filep Imre

Felelős szerkesztő: Bencze Márton

Evi előfizetési díj: 12.— forint

Budapest IX., Hőgyes Endre utca 3. szám
Táv.: 137—186. Csekk.: 50.561—VIII.

INDEX: 25.842.

66.04086/2 — Zrínyi Nyomda Budapest
Felelős vezető: Bolgár Imre igazgató

*K*edves Olvasóinknak Istentől áldott karácsonyi ünnepeket és boldog új évet kívánunk